

הילד שבפנים
הרב מואיז נבון

"Pearls Before Breakfast", Washington Post, April 8, 2007

The question was: "Do you have time for beauty?"

The raw data speaks for itself: "In the three-quarters of an hour that Joshua Bell played, seven people stopped what they were doing to hang around and take in the performance, at least for a minute. Twenty-seven gave money, most of them on the run – for a total of \$32 and change. That leaves the 1,070 people who hurried by, oblivious, many only three feet away, few even turning to look."

דברים פרק יח פסוק יג - תמים תהיה עם יקוק אלהיך: ס

דברים פרק יח

(ט) כי אתה בא אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך לא תלמד לעשות פְּתוּעַבַת הַגּוֹיִם
הֵם: (י) לא ימצא בך מעביר בְּנוּ וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ קֶסֶם קֶסָמִים מְעוֹנָן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף: (יא) וְחָבֵר
חָבֵר וְשָׁאֵל אוֹב וְיִדְעֵנִי וְדָרַשׁ אֶל הַמְּתִים: (יב) כי תוֹעֵבַת יְקוֹק כָּל עֲשֵׂה אֱלֹהִים וּבְגָלַל הַתּוֹעֵבַת
הָאֱלֹהִים יְקוֹק אֱלֹהֵיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֵיךָ: (יג) **תמים תהיה עם יקוק אלהיך:** ס (יד) כי
הַגּוֹיִם הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר אֶתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל מְעַנְנִים וְאֶל קֶסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאֶתָּה לֹא כֹן יִתֵּן לְךָ
יְקוֹק אֱלֹהֵיךָ: (טו) נְבִיא מִקֶּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כְּמִנֵּי יָקִים לְךָ יְקוֹק אֱלֹהֵיךָ אֲלֵיוֹ תִשְׁמָעוּן:

רש"י דברים פרשת שופטים פרק יח פסוק יג

(יג) תמים תהיה עם ה' אלהיך - התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור
אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו:

רשב"ם דברים פרק יח פסוק יג

(יג) תמים תהיה וגוי' - וממנו [ז"א: מה'] תדרוש ולא מן המתים. ולפי כי מנסה
הקדוש ברוך הוא במ את ישראל נתן כח ברוח הטומאה להגיד על פי השעירים:

השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שכחת העשי

מצוה שמינית שנצטוונו להיות לבבנו תמים עמו ית' והוא שנאמר (שופטי' יח) תמים תהיה עם יי'
אלהיך. וענין הצוואה הזאת שנייחד לבבנו אליו לבדו ית' ושנאמין שהוא לבדו עושה כל והוא
היודע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש הבאות מנביאיו או מאנשי חסידיו ר"ל אורים ותומים
ולא נדרוש מהוברי שמים ולא מזולתם ולא נבטח שיבאו דבריהם על כל פנים. אבל אם נשמע דבר
מהם נאמר **הכל בידי שמים** כי הוא משנה מערכת הככבים והמזלות כרצונו, מפר אותות בדים
וקוסמים יהולל [ישע'י מד], ונאמין שכל הבאות תהינה אלינו כפי התקרבו לעבודתו כענין
שהבטיח (ירמ'י י) אֶל דָּרְךָ הַגּוֹיִם אֶל תִּלְמָדוֹ וּמֵאֲתוֹת הַשָּׁמַיִם אֶל תַּחְתּוֹ כִּי יַחְתּוּ הַגּוֹיִם מִהֶמָּה.
ואמרו באחרון שלפסחים (קיג ב) מנין שאין שואלים דבר מן הכלדיים שנאמר **תמים תהיה עם יי'**
אלהיך. והכלדיים הם שארית האומה המתעסקת במלאכת הכוכבים הנקראים כלדיב"ש. ולשון
ספרי אם עשית כל האמור בענין הרי אתה תם ליי' אלהיך. ופירוש זה שאסר הכתוב לשאול את
העתיד מאוב וידעוני ומתים ומן מעונן וקוסם ואחרי כן צוה שיהיה לבנו תמים עמו ית' באלה
ולא נירא מדברי מגיד עתידה מן הנזכרים או מזולתם אבל מן נביאו נדרוש ואליו נשמע כאשר
יאמר בפרשה. וזה הוא תרגומו שלאנקלוס שלים תהא בדחלתא דיי' אלהך. וכן אמר הכתוב
(תה' קיט) יהי לבי תמים בחוקיך. ובמצוה הזאת נצטוה אברהם אבינו כאשר בא לכרות לו ברית
ולתת לו זרע, אמר (לך יז ורמב"ן שם) **"התהלך לפני והיה תמים"**. כי מפני שהיה הוא זכור לטוב
יסוד באמונה והחולק על הכשדים שהיו מייחסים כל הכחות לשמש ולירח ולכוכבים והוא ראה
שיש עליהם יוצר ומנהיג צוהו עוד להתהלך לפניו ולהיות תמים עמו ולא יתן בלבו שיהא בזולתו
שום אמת ולא יסתכל בעניינם כלל עם דעתו שיוצרם מנהיג אותם אלא יהיה לבו אליו לבדו ית' כי
הוא המצוה אותם והמסדר סדור מערכתם כרצונו כענין שאמרו (שבת קנו א) **צא מאצטגנינות**
שלך וכו'. זהו ענין המצוה הזאת. והזכירה בעל ההלכות וכתב (אות קמד) להיות תמים. ואולי חשב
הרב [הרמב"ם] שהיא צוואה כוללת המצות כולן ללכת בדרכי התורה כענין שני (תה' קיט) **אשרי**
תמימי דרך ההולכים בתורת יי' ולכן לא הביאה בחשבונו. והמתבאר מדברי רבותינו והנכון
בכתוב הזה הוא מה שפרשנו בה בכאן:

בראשית רבה (וילנא) פרשת ויגש פרשה צה

עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם [בְּקֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֵרֵי מִצְוֹתַי חֲקוּוֹתַי וְתוֹרָתַי ...], וּבֵן כְּמֵה שְׁנַיִם הַכִּיר אַבְרָהָם אֶת בּוֹרְאוֹ? בֶּן מִי (48) שָׁנָה הַכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ, רִישׁ לְקִישׁ אָמַר: בֶּן שְׁלֹשׁ שָׁנַיִם דְּכַתִּיב "עֵקֶב" מִנֵּי עֵקֶיב (172), וְאַבְרָהָם חִיהָ קַעֲיָה (175) שְׁנַיִם, נִמְצָאת לְמַד שְׁבֹן שְׁלֹשׁ שָׁנַיִם הַכִּיר אֶת בּוֹרְאוֹ וְהִיא מִשְׁמַר דְּקֹדְקֵי תוֹרָה וְהִיא מְלַמֵּד אֶת בְּנֵי שְׁנֵי אָמֵר (שֵׁם / בְּרֵאשִׁית / יח) כִּי יִדְעֵתוּ וְגוֹ', ...

"Pearls Before Breakfast", Washington Post, April 8, 2007

There was no ethnic or demographic pattern to distinguish the people who stayed to watch Bell, or the ones who gave money, from that vast majority who hurried on past, unheeding. Whites, blacks and Asians, young and old, men and women, were represented in all three groups. *But the behavior of one demographic remained absolutely consistent. Every single time a child walked past, he or she tried to stop and watch. And every single time, a parent scooted the kid away.*

"I had a time crunch," recalls Sheron Parker, an IT director for a federal agency. "I had an 8:30 training class, and first I had to rush Evvie off to his teacher, then rush back to work, then to the training facility in the basement."

Evvie is her son, Evan. **Evan is 3.**

You can see Evan clearly on the video. He's the cute black kid in the parka who keeps twisting around to look at Joshua Bell, as he is being propelled toward the door.

"There was a musician," Parker says, "and my son was intrigued. He wanted to pull over and listen, but I was rushed for time." So Parker does what she has to do. She deftly moves her body between Evan's and Bell's, cutting off her son's line of sight. As they exit the arcade, Evan can still be seen craning to look. When Parker is told what she walked out on, she laughs.

"Evan is very smart!"

The poet Billy Collins once laughingly observed that all babies are born with a knowledge of poetry, because the lub-dub of the mother's heart is in iambic meter. Then, Collins said, life slowly starts to choke the poetry out of us. It may be true with music, too.

Aristotle, Metaphysics, 982b

"It is through **wonder** that men now begin and originally began to philosophize; wondering in the first place at obvious perplexities, and then by gradual progression raising questions about the greater matters too, e.g. about the changes of the moon and of the sun, about the stars and about the origin of the universe."

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק א

הלכה ג - כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשוב ביום ובלילה והיה **תמיהה** היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב אותו, כי אי אפשר שיסבב את עצמו, ולא היה לו מלמד ולא מודיע דבר אלא מושקע באור כשדים בין עובדי כוכבים הטפשים ואביו ואמו וכל העם עובדי כוכבים והוא עובד עמהם ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננתו הנכונה, וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו, וידע שכל העולם טועים ודבר שגרם להם לטעות זה שעובדים את הכוכבים ואת הצורות עד שאבד האמת מדעתם, ובן ארבעים [ארבעים ושמונה – ה"מ] שנה הכיר אברהם את בוראו, ..., +/השגת הראב"ד/ ובן ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו. א"י יש אגדה בן **שלוש** שנים שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי מנין עקב. ...

תמים – ישר, טהור, זכאי, נקי; נאיבי, טיפש, שוטה, פתי; שלם, מלא, מושלם, מקיף, כוללני, גמור, מוחלט. • אולי אפשר (wonderment): **תמיהה תמהון, השתוממות השתארות, התפלאות, פליאה**

הגדה - פנגד ארבעה בנים דברה תורה. אַחַד חָכֵם, וְאַחַד רָשָׁע, וְאַחַד תָּם, וְאַחַד שָׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשׂאוֹל. ... תָּם מָה הוּא אוֹמֵר? מָה זֹאת? ...

בראשית פרק יז פסוק א - וַיְהִי אֲבִרָם בֶּן תְּשָׁעִים שָׁנָה וַתִּשַׁע שָׁנַיִם וַיְרָא יֶקֶב אֶל אֲבִרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שְׂדֵי הַתְּהַלְּךְ לְפָנַי וְהִנֵּה תָמִים:

MAN: "You are now **ninety-nine years old**, nevertheless, maintain your wonderment, continue to see Me in everything as you did when you were **three years old**."

רש"ר הירש בראשית פרק יז פסוק א

אני אל שדי ... התבונן בעולמי! הכלל וכל פרט טבועים בחותמת של "די!", - ו"די" זה מעיד על האל. אילו היו שמים וארץ תוצאה נצחית של כוחות טבע עוורים השולטים לעד - כטענת החכמה עתיקת היומין של איוולת לב האדם - מדוע חדלו הכוחות האלה ליוצר לעד ולעולם! מי שם תכלית וגבול ליצירתם בקיום העולם זה אלפים בשנים! ...

התהלך לפני, לא: "התהלך אתי", אילו נאמר "אתי", היה פירושו: השלך על ה' ?הבך והוא יכלכלך. אך הרי הוא אומר "לפני", הוה אומר: שוה את ה' לנגדך תמיד. נמצא פירושו כאן: בכל דרכיך דע את ה', - המציב לכל נברא תכלית ומידה ומעניק חירות רק במסגרת החוק.

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב

הלכה א - האל הנכבד והנורא הזה מצוה (1) לאהבו (2) וליראה אותו שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך", ונאמר "את ה' אלהיך תירא".

הלכה ב - והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, (1) בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד "צמאה נפשי לאלהים לאל חי". (2) וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד "כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו", ולפי הדברים האלו אני מבאר כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את השם, כמו שאמרו חכמים בענין אהבה שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר "והיה העולם".

מואיז על (1) היפה (2) והנשגב של קנט

בשניהם תפיסת תופעות חיצוניות שמפעילה את המוח וגורמת לתחושות של תענוג. (1) כשאנו שופטים אובייקט כ"יפה", תפיסת הדבר מתקבלת על הדעת – זאת אומרת, אנו מבינים אותו, ובהבנה הזאת אנו מרגישים תענוג חיובי. (2) לעומת זה, כשאנו שופטים אובייקט כ"נשגב", אנו מגיעים למצב שההבנה שלנו פשוט לא יכולה לתפוס את מה שממלא את ראיית עינינו. קאנט הגדיר אובייקט כזה "נשגב מתמטית" – דבר בטבע שגדול לאין ספור. ההתמודדות של ההבנה שלנו לתפוס אובייקט בלתי נתפס מספקת לנו תחושת עונג, אבל מה שקאנט כינה "עונג שלילי". העונג הוא בזה שכאשר אנו משתדלים להבין את הנשגב – דבר שהוא מעבר ליכולת שלנו – אנו מביאים את עצמינו לקראת האין סוף למצב מנטלי שהוא בעצמו נשגב.

דברים פרק יח פסוק יג - תמים תהיה עם (1) ?קִנְךָ (2) אֶלֶהֶיךָ : ס

The question is: "Do you have time for beauty?"